

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 78/2021-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou doc. PhDr. JUDr. Marcelou Tittlovou, PhD., LL.M., Bernolákova 5, Modra, proti postupu Okresného súdu Trebišov v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 28/2011 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trebišov v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 28/2011 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Trebišov **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Trebišov **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **384,08 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. januára 2021 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 13 ods. 1 písm. a) a ods. 4 ústavy postupom Okresného súdu Trebišov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 28/2011 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 78/2021 z 25. februára 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a vo zvyšnej časti ju odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že napadnuté trestné konanie, ktoré začalo 12. mája 2011 podaním obžaloby v trestnej veci piatich obvinených, vrátane sťažovateľa, pre spáchanie trestného činu lúpeže, prebieha viac ako 9 rokov a ku dňu podania ústavnej sťažnosti nie je právoplatne skončené. Okresný súd rozhodol prvým rozsudkom z 22. januára 2015, ktorý bol uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6 To 26/2015 zo 17. júla 2015 zrušený a vec bola vrátená okresnému súdu.

V poradí druhý rozsudok okresného súdu z 8. septembra 2016 bol tiež zrušený uznesením krajského súdu č. k. 6 To 5/2017 z 31. mája 2017 a trestná vec bola okresnému súdu vrátená, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v podrobnom chronologickom opise procesných úkonov uviedol, že v jeho trestnej veci okresný súd nariadil 13 hlavných pojednávaní, z ktorých viac ako polovica sa nekonala, pričom neexistovali žiadne zákonné prekážky, pre ktoré by sa hlavné pojednávanie vykonať nemohlo. Okresný súd svoju nečinnosť odôvodňoval tým, že na iných súdoch sa proti obžalovaným vedú konania v iných trestných veciach, čo môže ovplyvniť uloženie trestu, resp. súhrnného trestu. Prieťahy v konaní zavinil okresný súd aj nerešpektovaním záväzných pokynov krajského súdu, čoho dôsledkom bolo zrušenie druhého rozsudku okresného súdu. Od posledného hlavného pojednávania uplynuli už takmer 2 roky, došlo k zmene zákonného sudcu, ale vo veci nebol vykonaný žiadny procesný úkon.

Podľa názoru sťažovateľa ani faktická zložitosť danej veci, v ktorej sa vykonávalo znalecké dokazovanie, nemôže odôvodňovať takmer 10 rokov trvajúce trestné konanie. Právna vec nie je svojou povahou zložitá tak, aby odôvodňovala prieťahy v konaní. Tie podľa sťažovateľa neboli spôsobené správaním sťažovateľa či spoluobžalovaných, ale z dôvodov procesných chýb v postupe okresného súdu.

5. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že napadnutým postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, priznal mu primerané finančné zadost'učinenie a uložil okresnému súdu povinnosť nahradiť sťažovateľovi trovy konania.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. V podaní doručenom ústavnému súdu 26. marca 2021 predseda okresného súdu k ústavnej sťažnosti uviedol, že pôvodný zákonný sudca sa k 30. júnu 2019 vzdal funkcie sudcu. Dňa 11. júla 2019 bola vec pridelená novému zákonnému sudcovi. Z dôvodu rovnomernej zaťaženia sudcov okresného súdu bol spis následne 15. júna 2020 pridelený ďalšiemu zákonnému sudcovi. Nový zákonný sudca po predložení chronológie vykonaných procesných úkonov uviedol, že vec bude na hlavnom pojednávaní prejednaná bez zbytočného odkladu po skončení platnosti obmedzujúcich pandemických opatrení.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike doručenej ústavnému súdu 18. apríla 2021 uviedol, že sa nestotožnil s vyjadrením predsedu okresného súdu a nového zákonného sudcu a považuje ich za alibistické. Nijakým spôsobom nereagovali na namietané pochybenia okresného súdu v napadnutom trestnom konaní. Sťažovateľ nesúhlasí ani s tvrdením zákonného sudcu o pandemických opatreniach obmedzujúcich možnosť vykonávania hlavného pojednávania. Tieto opatrenia nemôžu odôvodniť dlhotrvajúcu nečinnosť okresného súdu a aktuálne sa tieto obmedzujúce opatrenia na trestné konania ani nevzťahujú. V ďalšom sťažovateľ zotrval na svojej argumentácii uvedenej v ústavnej sťažnosti a vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, keďže ani po 10 rokoch od podania obžaloby nebolo o jeho obvinení právoplatne rozhodnuté. Podľa jeho názoru okresný súd vo veci koná neefektívne, pričom dĺžka tohto konania je neprimeraná, čím malo dôjsť aj k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu

týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

13. Z hľadiska hodnotenia povahy veci sa ústavný súd oprel o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre ESLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (I. ÚS 11/08, I. ÚS 306/2016, I. ÚS 100/2017, II. ÚS 239/2020). Nemožno pochybovať, že aj povaha predmetného trestného činu si vyžaduje osobitnú starostlivosť orgánov činných v trestnom konaní a všeobecného súdu o naplnenie účelu trestného konania, čo okrem iného znamená, že orgány činné v trestnom konaní a všeobecný súd majú povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania vrátane poškodených strán.

14. Pokiaľ ide o posúdenie podľa kritéria právnej a faktickej zložitosti veci, konanie predstavuje z právneho hľadiska trestnú vec tvoriacu štandardnú a stabilnú súčasť rozhodovacej činnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdov, preto ju nemožno považovať za právne zložitú. Podľa názoru ústavného súdu však vec sťažovateľa vykazovala istý stupeň faktickej zložitosti veci. Trestné konanie sa vedie proti viacerým spoluobžalovaným, čo si vyžaduje potrebu znaleckého dokazovania. Treba však zároveň zdôrazniť, že okolnosť skutkovej zložitosti veci doterajšiu neprimeranú dobu konania neovplyvnila zásadnejším spôsobom, keďže rozhodujúcimi faktormi, ktoré mali negatívny vplyv na plynulosť postupu konania v trestnej veci sťažovateľa, boli zistená nečinnosť okresného súdu a predovšetkým jeho neefektívny postup popísaný v ďalších bodoch odôvodnenia tohto nálezu.

15. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v preskúvanom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v napadnutom konaní k zbytočným priet'ahom.

16. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

17. Ústavný súd po preskúmaní postupu okresného súdu v napadnutom konaní predovšetkým poukazuje na to, že trvanie trestného konania od podania obžaloby prokurátorom do podania ústavnej sťažnosti (6. januára 2021), teda v trvaní viac ako 9 rokov, treba už samo osebe považovať za neprimerané a neospravedlňiteľné. Z tohto dôvodu ústavný súd hodnotí postup okresného súdu ako neefektívny bez potreby vyhodnocovania jednotlivých čiastkových úkonov okresného súdu.

18. K priet'ahom v napadnutom konaní došlo čiastočne aj z dôvodu faktickej zložitosti veci, ale aj z dôvodu neefektívneho postupu okresného súdu, predovšetkým od podania obžaloby (12. mája 2011) až do septembra 2016, keď bol zrušený druhý rozsudok okresného súdu.

Závažnou skutočnosťou majúcou podstatný vplyv na posúdenie tejto veci ústavným súdom je, že okresný súd sa dopustil viacerých procesných pochybení, ktoré vzhľadom na ich kvalitu viedli v konečnom dôsledku k zrušeniu prvého aj druhého rozsudku krajským súdom. Krajský súd vo svojich zrušujúcich uzneseniach na tieto procesné pochybenia okresného súdu poukázal.

V dôsledku podaných opravných prostriedkov proti rozhodnutiam okresného súdu bola vec dvakrát na krajskom súde, pričom obdobie konania vedeného krajským súdom nemožno pričítať na vrub okresnému súdu, ktorý dĺžku jeho trvania žiadnym spôsobom nemohol ovplyvniť.

Zmena zákonných sudcov, ako aj pandemická situácia v podstate pretrvávajúca od marca 2020 sú síce objektívnymi dôvodmi, pre ktoré okresný súd dlhšie nekonal v merite veci, avšak zodpovednosť za celkovú dĺžku napadnutého konania nemôže znášať sťažovateľ, ktorý je tak v dôsledku postupu okresného súdu dlhodobo v stave právnej neistoty.

19. V okolnostiach danej veci už samotné trvanie napadnutého konania takmer 10 rokov od jeho začatia je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné a ničím neospravedlňiteľné. Nepochybne signalizuje, že v ňom nedošlo k naplneniu účelu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktorým je odstránenie právnej neistoty účastníkov konania. Postup okresného súdu nesmeroval efektívne k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa, nie je zlučiteľný s jeho označeným základným právom, a preto ústavný súd rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Keďže však sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti nenavrhol ústavnému súdu prikázať okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov, ústavný súd, ktorý je viazaný návrhom petitu, nemohol o tejto skutočnosti rozhodnúť.

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

22. Sťažovateľ sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 30 000 eur z dôvodov uvedených vo svojej ústavnej sťažnosti, poukazujúc na utrpenú ujmu vyplývajúcu z neprimeranej dĺžky súdneho konania.

23. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

24. Ústavný súd považoval sťažovateľom požadovanú sumu finančného zadosťučinenia za neprimeranú a na tomto mieste pripomína, že priznané finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v konaní pred všeobecným súdom a v konkrétnom prípade sťažovateľovi nemôže poskytnúť ani náhradu za výšku prípadného príslušenstva k istine, na zaplatenie ktorej môže byť sťažovateľ zaviazaný súdnym rozhodnutím. Ústavný súd len pre úplnosť uvádza, že ESLP akceptuje priznávanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume, ktorá nie je neprimeraná, hoci by bola nižšia než suma priznávaná ESLP (porovnaj Ivan a Martin Medić proti Chorvátsku, rozhodnutie z 5. 2. 2009, č. 55864/07; Roje proti Chorvátsku, rozhodnutie z 25. 6. 2009, č. 8301/06).

25. Vzhľadom na konštatované zbytočné prietahy v postupe okresného súdu v napadnutom konaní, berúc do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľa a všetky okolnosti daného prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd

zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur za finančné zadostučinenie primerané konkrétnym okolnostiam napadnutého konania (bod 2 výroku nálezu).

VI. Trov konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Úspešný sťažovateľ si uplatnil právo na náhradu trov konania v sume 1 680 eur, v ktorých by podľa jeho názoru okrem nákladov spojených so spracovaním a podaním ústavnej sťažnosti mali byť zohľadnené aj náklady na zadováženie kópie spisového materiálu a preštudovanie rozsiahleho spisového materiálu.

28. Ústavný súd priznal (čiastočne) sťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. S poukazom na výsledok konania vznikol sťažovateľovi nárok na úhradu trov za dva úkony právnej služby, a to prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti. Za tieto úkony uskutočnené v roku 2021 patrí odmena v sume dvakrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur.

Sťažovateľom uvádzané náklady spojené so zadovážením kópie spisu a štúdiom spisu ústavný súd vyhodnotil ako úkon tvoriaci neoddeliteľnú súčasť prevzatia a prípravy zastúpenia, a preto ho nevyhodnotil ako samostatný relevantný úkon právnej služby, za ktorý patrí samostatná náhrada.

29. Priznanú náhradu trov konania v sume 384,08 eur (bod 3 výroku nálezu) je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu